

www.cosmopolite.no
Cosmopolite
 VOGTSGT 64, TORSHOV · SORIA MORIA

CARL PALMER'S ELP LEGACY
 EMERSON, LAKE & PALMER

TIR 10. FEB
 KL20:00 KR 350+AVG

THE ORGAN CLUB

PALLE WANGBERG ORGAN TRIO

CHARLES MENA BUGGE WESSELOFT SANKUNG JOBARTEH LASSE WEEDEN

ONSDAG 11. FEB
 KL20:00 KR 200/100+AVG

UK
 FINAL WORLD TOUR - EUROPE

EDDIE JOBSON & JOHN WETTON

TOR 26. FEB
 KL19:00 KR 360+AVG

Aktuell i filmen "Timbuktu"

FATOUmata DIAWARA

TOR 19. MAR
 KL20:00 KR 270/220+AVG

STANLEY CLARKE BAND

TOR 16. APR
 KL20:00 KR 400/350+AVG

STACEY KENT

FRE 17. APR
 KL20:00 KR 300/250+AVG

DAVE WECKL ACOUSTIC BAND

GARY MEEK MAKOTO OZONE TOM KENNEDY DAVE WECKL

FRE 24. APR
 KL20:00 KR 320/270+AVG

billettservice.no
 tlf. 815 33 133

Anne Hytta er hardingfelespiller, og hver fjerde uke skriver hun om klassiske utgivelser.

LOKKENDE FOLKETONER

DENNE UKA:
Olav Moe:
 «Hardingfele»
 Hardingfelespill frå Vestre Slidre
 Ta:lik Records (2000)

Hardangerfeleens konge

Sjelden kvalitet: Olav Moe kunne spille like godt i de små stuer som i de marmorerte konsertsaler.

SLÅTTESPEL

«Skjær det ut og kast det hu'n i vælt.» Ordene tilhører Olav Moe, og skal ha falt da en lege var i tvil om poenget med å operere den godt og vel 90-årige pasienten. Han skal ha vært kjapp i replikken, en egenskap som nok kom godt med på konsertscenen. Moe (1872–1967) var født i Vestre Slidre i Valdres, et kjerneområde for spel på hardingfele. Det var slåttene etter Jørn Hilmelme (1778–1854), Valdres' myllargut, han var mest opptatt av. Dette lærte han fra flere store spelmenn i Valdres, blant andre Jørn Røn (1843–1911).

Moe hadde en lang karriere som konsertspemann, slik flere av hans samtidige kolleger hadde, i en tid da det å bygge opp en egen nasjonal identitet var så viktig. I denne nasjonsbyggingstiden ble blant annet hardingfelespelet vurdert å være noe av landets eget arvegods. At man flytta felespelet fra dansegolvet og opp på konsertscena hadde absolutt konsekvenser for utforminga av spelet – lengre buestrøk, vibrato og virtuose elementer – alt lånegods fra klassisk fiolinspill. Slåttene ble bygd ut til mer passende konsertlengde, og tonestykker, ofte med etterlikning av lyder i naturen som fuglesang, melking av kuer og kurauting, ble laga til disse konsertene, der spelmennene fridde til et breiere publikum.

Slåtten før det virtuose

Som konsertspemann reiste Moe rundt, mest i Norge, men også på en lang Amerika-turné i 1906 og en Danmarksturné, og spilte for et stort publikum. Derfor er det ganske overraskende at spelet en hører på utgivelsen «Olav Moe: Hardingfele» låter som en spemann som spiller mellom tømmerveggene i stua. Det er noe intimt over framføringene, han gir plass for mye utbroderinger, og gir slåttene forrang foran virtuose kast med buen.

Men Moe sprang rett ut av en sterk og levende tradisjon for slåttespel, og var åpenbart i stand til å skille tydelig mel-

FAKTA

Olav Moe:

- Spemann fra Vestre Slidre, regnes som en av de fremste i Valdres «i sin tid» (1872–1967).
- Etter å ha deltatt på kappleiker fra 1897 av, rådet Edvard Grieg ham om å reise rundt og lære, og holde konsert.
- I 1906–07 var han i USA, og spilte også i Danmark.

lom mer moderne tonestykker og eldre slåttespel.

Tonen spraker ut av fela

I opptakene på denne utgivelsen, gjort i NRK i 1937 – da Moe var 55 år, kan man høre at det er noe framoverlent over spelet hans, slik en springardanser tipper overkroppen framover. Danserne skal fram i dansesirkelen på golvet – følge linja framover. Slik fører Moe også tonene målbevisst fram med buen.

Til NRKs programsekretær Rolf Myklebust sa Moe følgende: «Det er bogen som skaper spelet og sjelivet i slåttene. Fingrane markerer tonane, dei. Skal det bli til noko, må det bli tå ein sjølv. Det var styrken hjå Myllarguten og Jørn Hilmelme. Dei skapte noko utover si eiga sjel, og det la dei særleg i strøket sitt.»

Der en annen spemann legger mer vekt på det klanglige, og holder tak i slåtten med understreking av harmonier og dissonanser, går spelet til Moe fram som en strømmende elv, i skiftende lende. Spelet er sikkert og tydelig, med en distinkt tone, som spraker ut av fela og blomstrer ut i ornamenter og linjer for lytteren.

TONEANGIVENDE: Olav Moe fikk spelet til å blomstre.

FOTO: TA:LIK

Mange hardingfelespelmenn spiller stort sett konstant på to strenger samtidig, som gir den karakteristiske tostemte klangen. Melodistrengen og bordunstrengen krysser stadig veier, og for mange kan det derfor være vanskelig å følge melodilinja i en hardingfeleslått.

Men Moe er blant spelmennene med mye enstrengs-spel, som gir melodilinja en egen tydelighet. Tonaliteten er langt unna vår tempererte

Valdres har et stort og varierende repertoar for felespel, med både danseslåtter og en helt egen lyarspeltradisjon som er et kapittel for seg. Noen lyarslåtter, som «St. Thomasklokkelåtten» og «Huldrelått frå Vang», er med på utgivelsen. Det er også mange ulike felestiller (scordatura), altså ulike stemmemåter, i det tradisjonelle repertoaret i Valdres, som gir en fin klangvariasjon. På utgivelsen med Moe er fire ulike stemminger i bruk.

Utgivelsen med Moes spel kom i 2000, og var den første utgivelsen på plateselskapet ta:lik, som 15 år etter står bak over 130 utgivelser med gammel og ny folkemusikk. Cd-en inneholder utelukkende arkivopptak fra NRK, i likhet med mange av de andre utgivelsene på ta:lik. Nylig har det blitt klart at NRK-ledelsen velger å redusere bemanningsnivået i arkiv & research fra 90 til 52 årsverk. At dette vil få konsekvenser for det unike, rikholdige folkemusikkarkivet i NRK er det dessverre liten tvil om. Godt er det i alle fall at noe som ble spilt inn på Marienlyst fra 1937 med en «hardangerfeleens konge» (ifølge Rolf Myklebust vanlig benevnelse på Olav Moe etter Amerika-konsertene) er tilgjengelig for nye generasjoner lyttere.

Anne Hytta
 musikk@klassekampen.no

Spelet til Moe går fram som en strømmende elv, i skiftende lende.

toneverden, og til dels uten faste tonesteg. Men ikke misforstå – Olav Moe vet svært godt hvor han vil ha tonene.

Gripande hardingfelespill

Tonespråket har noe friskt over seg, og melodiske utspring fungerer som mothaer som holder lytteren fast. Det er vedkjømeleg vent, eller for å sitere NRKs Rolf Myklebust: «Eg vart imponert over hans tekniske dugleik, men snart vart eg berre oppteken av musikken; eg hadde ikkje opplevd slikt gripande hardingfelespel før.»